

ATMINTINĖ GIDAMS KAIP ATSAKINGAI ORGANIZUOTI EKSKURSIJAS SAUGOMOSE TERITORIJOSE

Lietuvos saugomos teritorijos – vertingiausios mūsų šalies vietovės, kuriose saugomi biologinės įvairovės, kraštovaizdžio ir kultūros paveldo turtais. Čia lankytojai kviečiami pažinti gamtą, tačiau labai svarbu, kad pažinimas nevirstų žala saugomoms vertybėms.

Gidai atlieka itin svarbų vaidmenį – jie ne tik supažindina žmones su gamta ir paveldu, bet ir formuoja lankytojų elgesio kultūrą. Nuo gido sprendimų priklauso, ar ekskursija taps atsakingo lankymosi pavyzdžiu, ar sukels neigiamą poveikį aplinkai.

Norėdami išsaugoti gamtą ir užtikrinti visų lankytojų saugumą bei gerą patirtį, prašome gidų, organizuojančių ir vedančių ekskursijas saugomose teritorijose, laikytis šių principų:

1. Patikrinkite, ar planuojamo ekskursijos vieta, maršrutas patenka į saugomą teritoriją. Visa oficiali informacija apie saugomas teritorijas pateikiama Saugomų teritorijų valstybės kadastru (STVK) – <https://stvk.lt/map>. Duomenis galima nemokamai atsisiųsti *.gdb arba *.shp formatais.

Taip pat saugomų teritorijų ribas galite peržiūrėti Lietuvos erdvinės informacijos portale www.geoportal.lt → Žemėlapiai → Viešosios paslaugos → Duomenys matininkams ir žemėtvarkininkams → Saugomų teritorijų kadastras (SVTK).

2. Susipažinkite su taikomais apribojimais. Kiekviena saugoma teritorija turi specifinį režimą. Planuodami maršrutus atsižvelkite į teritorijos rūšį bei ten galiojančius ribojimus, kuriuos galite rasti [LR saugomų teritorijų įstatyme](#), [LR specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įstatyme](#), Saugomų teritorijų [nuostatuose](#) ir kt. teisės aktuose.

a. **Gamtiniai rezervatai** – griežčiausiai saugomos teritorijos. Ekskursijų organizavimas čia draudžiamas. Valstybiniuose gamtiniuose rezervatuose įrengtuose mokomuosiuose takuose galima lankytis tik su direkcijos specialistais ir tik pažintiniais takais. Rekomendacija: neplanuokite maršrutų šalia rezervatų – išvengsite rizikos netyčia pažeisti ribas.

b. **Draustiniai** – šiose teritorijose veikla leidžiama tik laikantis konkrečių taisyklių. Ypač jautrūs gamtiniai draustiniai – ornitologiniai, teriologiniai, herpetologiniai, entomologiniai, telmologiniai. **Svarbu:** šiuose draustiniuose nuo balandžio 1 d. iki rugpjūčio 1 d. draudžiama lankytis, siekiant apsaugoti jautrius gamtos periodus (pvz., perėjimo laikotarpis).

3. Veskite grupes tik leistiniais maršrutais. Ekskursijos turi vykti pažintiniais takais, įrengtais maršrutais, miško keliais ar kitose lankymui skirtose vietose, jei teisės aktai nenustato kitaip. Negalima vesti grupių per pelkes, jautrias buveines, kopas, paukščių perėjimo vietas, retų augalų augimvietes ar kitas pažeidžiamas teritorijas vien dėl „įdomesnės patirties“. Didelės grupės, vedamos per natūralias buveines, gali padaryti ilgalaikę žalą net ir per vieną apsilankymą. **Principas paprastas: jei vieta jautri – ją reikia stebėti, o ne mindyti.**

4. Įvertinkite grupės dydį ir poveikį aplinkai. Net ir leistinoje vietoje per didelė grupė gali tapti problema. Triukšmas, mindymas, išsisklaidymas po teritoriją, fotografavimas

jautriose vietose – visa tai gali trikdyti gyvūnus ir žaloti buveines. Todėl geresnei patirčiai gamtoje rekomenduojame organizuoti nedideles grupes. Gidas turi valdyti grupę taip, kad žmonės sektų maršrutu, o ne „ieškotų geresnio vaizdo“ jautriose vietose.

5. Jei reikia – suderinkite žygį su saugomos teritorijos direkcija jeigu yra planuojama daugiau nei 100 dalyvių. Direkcijos specialistai padeda ne tik dėl leidimų – jie gali pasiūlyti saugesnį maršrutą, informuoti apie jautrias vietas ar laikinus apribojimus. Saugomų teritorijų direkcijų kontaktus rasite [čia](#).

6. Komerčinėms ekskursijoms gali būti taikomas lankytojo bilietas. Jei ekskursija yra komercinė (mokama paslauga), gali būti taikomas saugomos teritorijos lankytojo bilietas. Lankytojo bilietas – tai priemonė, padedanti išsaugoti gamtos vertybes. Nors individualiems lankytojams bilietas savanoriškas, komerciniuose renginiuose jis privalomas, nepriklausomai nuo dalyvių skaičiaus. Renginio organizatoriai turi įtraukti lankytojo bilieto mokestį į renginio kainą, o surinktas lėšas pervesti saugomos teritorijos direkcijai ne vėliau kaip per 30 dienų po renginio. Surinktos lėšos naudojamos teritorijų tvarkymui, apsaugai, edukacijai ir infrastruktūrai. Daugiau informacijos apie [saugomų teritorijų lankytojų bilietus](#). Dėl taikymo tvarkos rekomenduojama iš anksto kreiptis į atitinkamą saugomos teritorijos direkciją. Saugomų teritorijų direkcijų kontaktus rasite [čia](#).

7. Kelionę pradėkite nuo lankytojų centro. Lankytojų centrai padeda geriau suprasti teritorijos išskirtinumą ir suplanuoti atsakingą lankymąsi. Kiekvieno lankytojų centro ekspozicija turi savo pagrindinę temą, atskleidžiančią saugomos teritorijos savitumą. Tai puiki vieta ne tik lankytojams, bet ir gidams gilinti žinias apie teritoriją. Daugiau informacijos apie lankytojų centrus, jų darbo laiką, ekspozicijas ir siūlomas veiklas rasite <https://saugoma.lt/lt/lankytoju-centrai>

8. Naudokitės gamtos mokyklų galimybėmis. Saugomose teritorijose veikia 9 gamtos mokyklos suteikia galimybę ne tik organizuoti edukacines veiklas, bet ir planuoti ilgesnes pažintines išvykas su grupėmis. Gamtos mokyklų tikslas – padėti suprasti gamtinius procesus, pažinti saugomas vertybes ir atsakingo elgesio gamtoje principus. Čia galima: užsisakyti žaliąsias edukacines programas, dalyvauti gamtosauginėse veiklose, organizuoti grupių išvykas su naktine. Daugiau informacijos apie gamtos mokyklas ir siūlomas veiklas rasite <https://saugoma.lt/lt/gamtos-mokyklos>

9. Pasidomėkite direkcijų teikiamomis mokamomis paslaugomis. Saugomų teritorijų direkcijos teikia įvairias mokamas paslaugas, kurios gali būti naudingos organizuojant ekskursijas, edukacijas ar kitus pažintinius užsiėmimus.

Galimos paslaugos:

- edukacinės programos
- ekskursijos su specialistais
- gamtos pažinimo užsiėmimai
- konferencijų ar edukacinių salių nuoma
- inventoriaus nuoma

- ekspozicijų lankymas
- kitos su lankymu ir pažinimu susijusios paslaugos

Aktuali informacija apie paslaugas ir jų įkainius skelbiama saugomų teritorijų direkčių mokamų paslaugų [saraše](#).

10. Planuojant ekskursijas verta pasinaudoti parengtais leidiniais – žemėlapiais, pažintiniais maršrutais, informaciniais lankstinukais, metodine medžiaga ir kitais gamtos pažinimui skirtais leidiniais. Skaitmenines leidinių versijas rasite <https://vstt.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/gamtosauginis-svietimas/leidiniai/>

Gidas yra atsakingo elgesio pavyzdys. Lankytojai dažnai kopijuoja gido elgesį. Jei gidas lipa nuo tako, veda per pelkę ar ignoruoja ribojimus – grupė tai priima kaip leistiną normą. Todėl labai svarbu prieš pradedant kelionę paaiškinti taisykles, rodyti pagarbą gamtai savo elgesiu, skatinti ne vartoti gamtą, o ją suprasti ir saugoti

Dėkojame už atsakingą požiūrį į saugomas teritorijas. Kviečiame gidus ne tik vesti ekskursijas, bet ir tapti gamtos ambasadoriais – žmonėmis, kurie padeda lankytojams pažinti saugomas teritorijas jų nepažeidžiant.

Daugiau informacijos apie saugomas teritorijas www.saugoma.lt